2. UČENIK UME DA KORISTI OSNOVNA SVOJSTVA TROUGLA, ČETVOROUGLA,PARALELOGRAMA I TRAPEZA , RAČUNA NJIHOVE OBIME I POVRŠINE

Vreme je da se podsetimo svih potrebnih formulica.....

TROUGAO

Mnogougao koji ima tri stranice zove se **trougao.** Osnovni elementi trougla su :

- Temena A,B,C
- Stranice a,b,c (po dogovoru stranice se obeležavaju nasuprot temenu, npr naspram temena A je stranica a, itd)
- Uglovi , unutrašnji α, β, γ i spoljašnji α_1, β_1 , γ_1

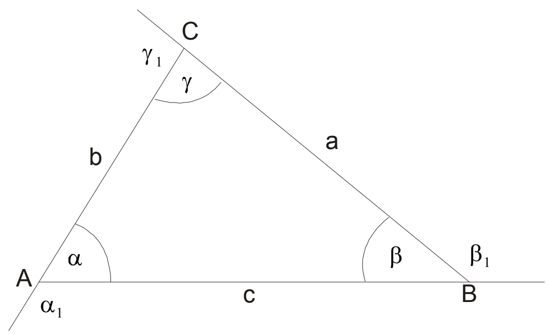

Osnovne relacije za uglove i stranice trougla su:

1) Zbir unutrašnjih uglova u trouglu je 180^0 tj. $\alpha+\beta+\gamma=180^0$

2) Zbir spoljašnjih uglova je 360^0 tj. $\alpha_1+\beta_1+\gamma_1=360^0$

3) Spoljašnji i njemu susedni unutrašnji ugao su uporedni,tj.

$$\alpha+\alpha_1=\beta+\beta_1=\gamma+\gamma_1=180^0$$

4) Spoljašnji ugao trougla jednak je zbiru dva nesusedna unutrašnja ugla, tj

$$\alpha_1=\beta+\gamma \qquad \beta_1=\alpha+\gamma \qquad \gamma_1=\alpha+\beta$$

5) Svaka stranica trougla manja je od zbira a veća od razlike druge dve stranice, tj

$$|a-b|<c<a+b$$
$$|a-c|<b<a+c$$
$$|b-c|<a<b+c$$

6) Naspram većeg ugla nalazi se veća stranica i obrnuto.

Ako je $\alpha=\beta$ onda je a = b
Ako je a = b onda je $\alpha=\beta$

Četiri značajne tačke trougla su:

1) Ortocentar (H)

2) Težiste (T)

3) Centar upisane kružnice (S)

4) Centar opisane kružnice (O)

Ortocentar se nalazi u preseku visina trougla h_a, h_b, h_c. (Visina je najkraće rastojanje od temena do naspramne stranice).
Kod oštrouglog trougla je u trouglu, kod pravouglog u temenu pravog ugla a kod tupouglog van trougla.

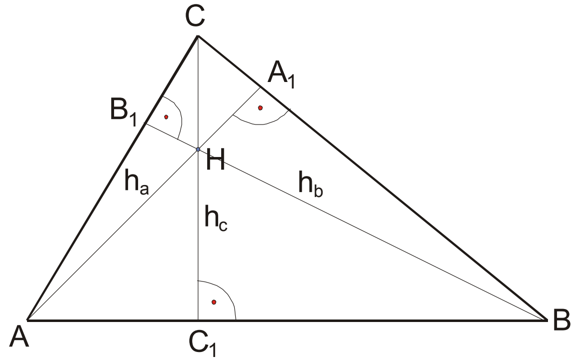

$\mathbf{h_a \cap h_b \cap h_c = H}$ **Ortocentar**

Težišna duž trougla je duž koja spaja teme sa sredinom naspramne stranice. Težišne duži seku se u jednoj tački , a to je **TEŽIŠTE TROUGLA.** Težište deli težišnu duž u razmeri 2:1.

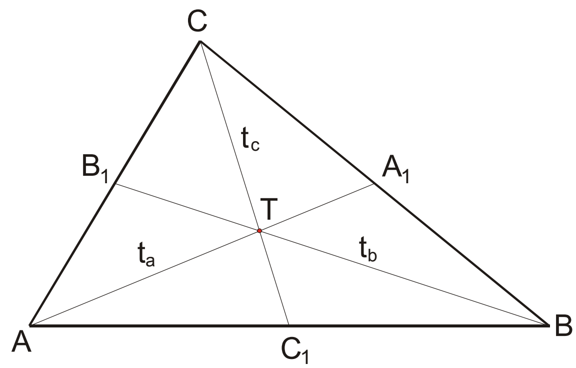

$t_a \cap t_b \cap t_c = T$

$$AT : TA_1 = 2:1$$
$$BT : TB_1 = 2:1$$
$$CT : TC_1 = 2:1$$

Centar upisane kružnice je tačka preseka simetrala uglova i kod svih trouglova je u oblasti trougla.

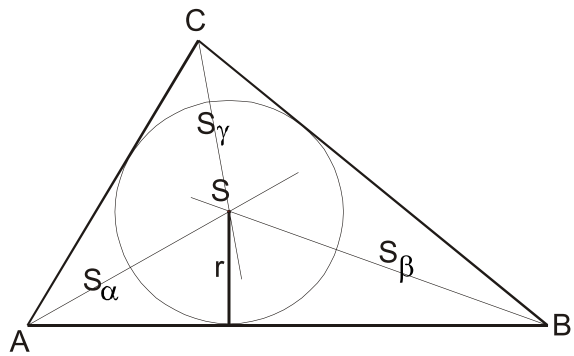

$$s_\alpha \cap s_\beta \cap s_\gamma = S$$

Centar opisane kružnice je tačka preseka simetrala stranica. Kod oštrouglog trougla je u trouglu, kod pravouglog na sredini hipotenuze i kod tupouglog van trougla.

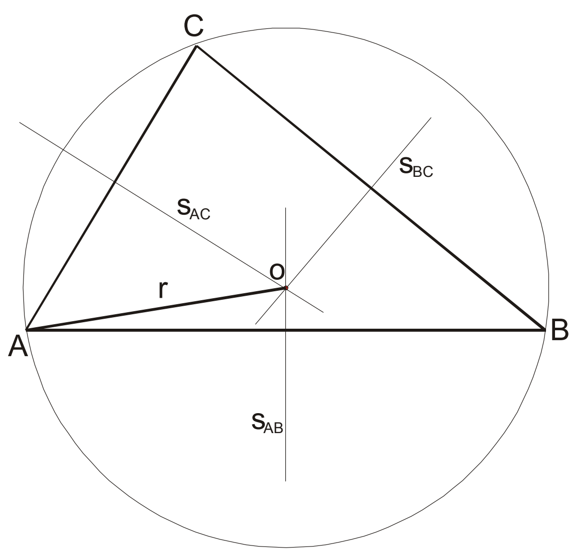

$$s_{AB} \cap s_{AC} \cap s_{BC} = O$$

Vrste trouglova:

Trouglovi se dele prema “stranicama” i prema “uglovima”.

Prema stranicama:	**Prema uglovima:**
1) jednakostranični	**1)** oštrougli
2) jednakokraki	**2)** pravougli
3) nejednakostranični	**3)** tupougli

Nejednakostranični

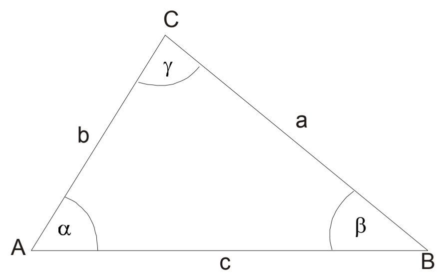

O = a + b + c

$$P=\frac{ah_a}{2}=\frac{bh_b}{2}=\frac{ch_c}{2}$$

Pravougli:

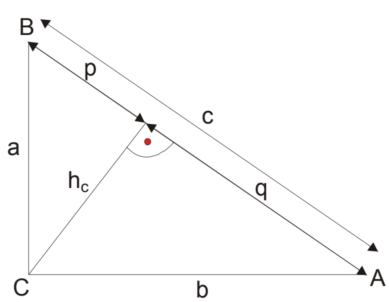

O = a + b + c

$P=\frac{ab}{2}$ ili $P=\frac{ch_c}{2}$ odavde je: $h_c=\frac{a\cdot b}{c}$

$a^2+b^2=c^2$ **Pitagorina teorema**

$R=\frac{c}{2}$; $r=\frac{a+b-c}{2}$; $h_c=\sqrt{pq}$; $a=\sqrt{pc}$; $b=\sqrt{qc}$; $c=p+q$

Jednakokraki :

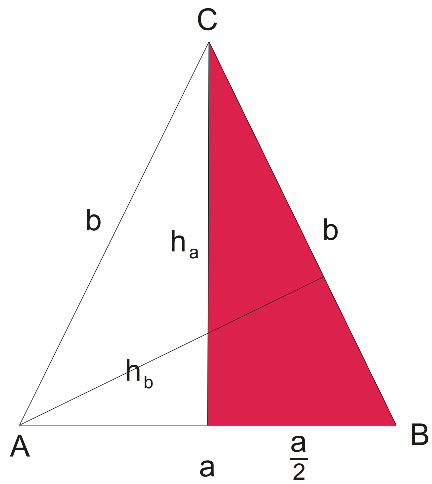

Ovde je a osnova i b krak (kraci)

O = a + 2b $\quad$ $P=\frac{ah_a}{2}=\frac{bh_b}{2}$ $\quad$ Primena Pitagorine teoreme: $h_a^2+(\frac{a}{2})^2=b^2$

Jednakostranični:

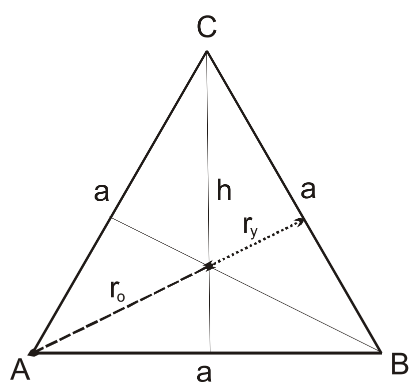

O = 3a i $P=\frac{a^2\sqrt{3}}{4}$

Visina $h=\frac{a\sqrt{3}}{2}$; $\quad r_y=\frac{1}{3}h=\frac{a\sqrt{3}}{6}$; $\quad r_o=\frac{2}{3}h=\frac{a\sqrt{3}}{3}$

Kod ovog trougla sve četiri značajne tačke se nalaze u jednoj tački.

Srednja linija trougla **(m) je duž koja spaja sredine dve stranice i uvek je jednaka polovini paralelne stranice.**

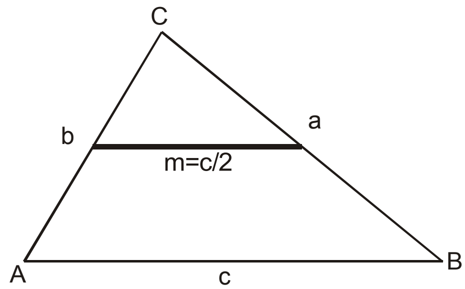

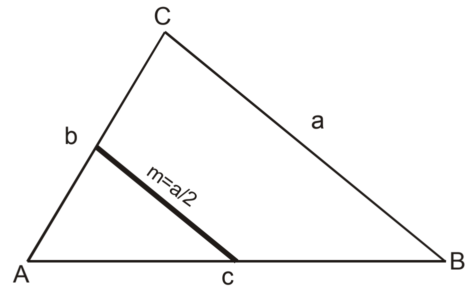

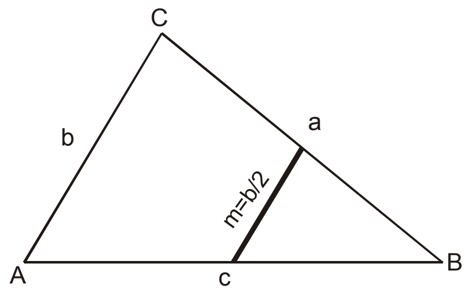

Podudarnost

$\Delta ABC \cong \Delta A_1B_1C_1 \Leftrightarrow$

(SSS) Ako su sve stranice jednog trougla jednake odgovarajućim stranicama drugog trougla.

(SUS) Ako su dve stranice i zahvaćeni ugao jednog trougla jednaki dvema stranicama i zahvaćenom uglu drugog trougla.

(USU) Ako su stranica i na nju nalegli uglovi jednog trougla jednaki sa stranicom i na nju naleglim uglovima drugog trougla.

(SSU) Ako su dve stranice i ugao naspram veće od njih jednog trougla jednaki dvema stranicama i uglu naspram veće od njih drugog trougla.

ČETVOROUGAO

Mnogougao koji ima četiri stranice naziva se četvorougao.

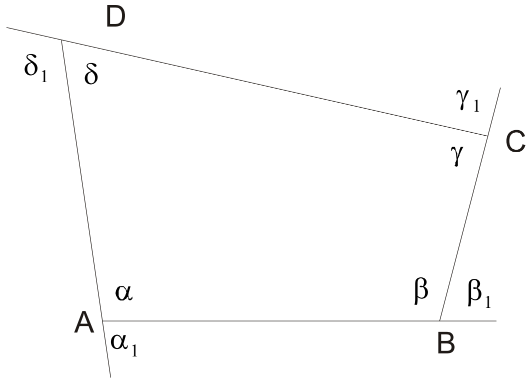

Za svaki četvorougao važi da im je zbir unutrašnjih i spoljašnjih uglova isti i iznosi 360^0

$$\alpha+\beta+\gamma+\delta=360^0 \qquad \alpha_1+\beta_1+\gamma_1+\delta_1=360^0$$

Najpre da kažemo da četvorouglovi mogu biti : **konveksni** i **nekonveksni**.

Četvorougao je **konveksan** ako duž koja spaja bilo koje dve tačke unutrašnje oblasti ostaje unutar četvorougla.

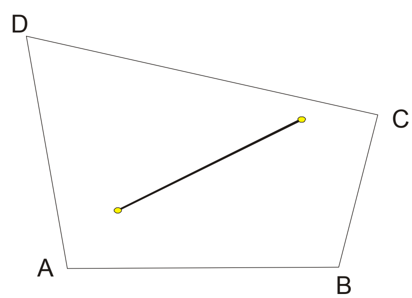

Četvorougao je **nekonveksan** ako duž koja spaja bilo koje dve tačke unutrašnje oblasti izlazi iz nje.

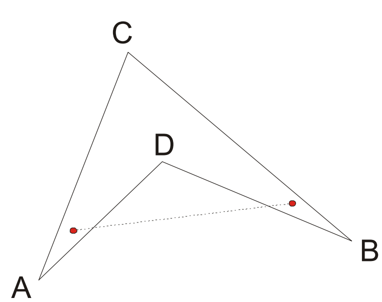

Podela četvorouglova može se izvršiti na više načina.Prvu podelu izvršio je još Euklid.

On ih je podelio u pet grupa: kvadrati, pravougaonici,rombovi,romboidi i trapezi.

Međutim, danas je podela izvršena na sledeći način:

1) **Paralelogrami** (imaju po dva para paralelnih stranica)
2) **Trapezi** (imaju jedan par paralelnih stranica)
3) **Trapezoidi** (nemaju paralelne stranice)

Paralelogram je četvorougao čije su naspramne stranice paralelne.

KVADRAT

- Sva četiri ugla su mu prava
- Sve stranice su jednake
- Dijagonale su jednake i međusobno se polove pod pravim uglom
- Centralno simetrična je figura
- Ima 4 ose simetrije

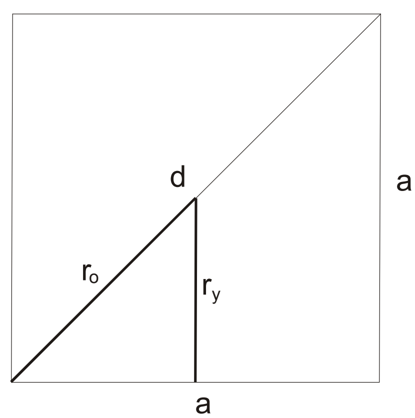

O= 4a

$P = a^2$ ili $P = \frac{d^2}{2}$, $r_y = \frac{a}{2}$ i $r_o = \frac{d}{2} = \frac{a\sqrt{2}}{2}$

d=a$\sqrt{2}$ i ako nam treba dužina stranice a imamo dužinu dijagonale $a = \frac{d\sqrt{2}}{2}$

PRAVOUGAONIK

- Sva četiri ugla su mu prava
- Paralelne stranice su jednake
- Dijagonale su jednake i međusobno se polove
- Centralnosimetrična figura
- Ima 2 ose simetrije

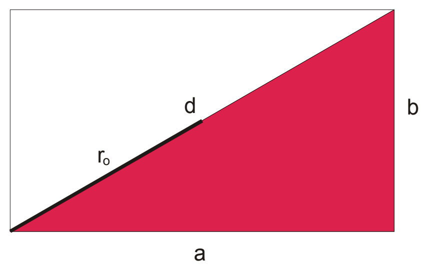

O = 2a + 2b

P = ab

$r_o = \frac{d}{2}$ a dijagonalu nalazimo iz Pitagorine teoreme: $d^2 = a^2 + b^2$

ROMB

- Sve četiri stanice su jednake
- Naspramni uglovi su jednaki a uzastopni su suplementni
- Dijagonale se međusobno polove pod pravim uglom
- Centralnosimetrična figura
- Ima dve ose simetrije

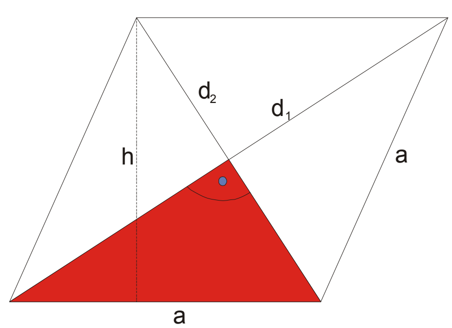

O = 4a

$P = \frac{d_1 \cdot d_2}{2}$ ili P = ah

Može se upisati kružnica čiji je poluprečnik $r_y = \frac{h}{2}$

Pitagorina teorema se primenjuje na osenčeni trougao: $a^2 = (\frac{d_1}{2})^2 + (\frac{d_2}{2})^2$

ROMBOID

- Paralelne stranice su jednake
- Naspramni uglovi su jednaki a uzastopni su suplementni
- Dijagonale se međusobno polove
- Centralnosimetrična figura

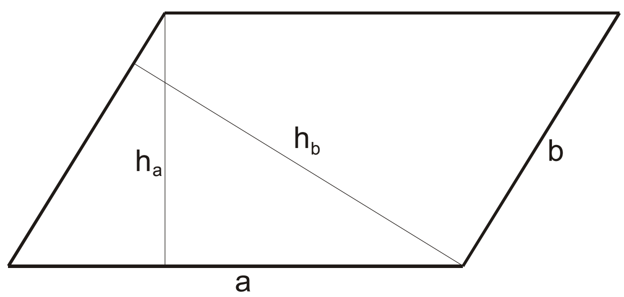

O = 2a + 2b

P= ah_a ili P= bh_b

Ne može da se upiše niti da se opiše kružnica .

Četvorougao čije su samo dve naspramne stranice paralelne zove se TRAPEZ.

Paralelne stranice se zovu osnovice, a druge dve kraci.

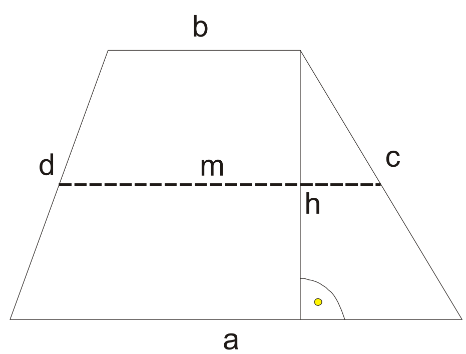

Stranice a i b su osnovice, c i d kraci. Duž koja spaja središta krakova je srednja linija trapeza $m = \frac{a+b}{2}$. Naravno m je paralelna i sa a i sa b.

O = a+b+c+d ; P= $\frac{a+b}{2} \cdot h$ ili P = mh

JEDNAKOKRAKI TRAPEZ

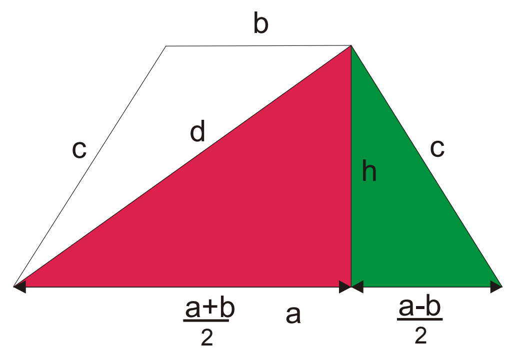

O = a + b + 2c

P= $\frac{a+b}{2}\cdot$h ili P = mh

Primena Pitagorine teoreme: $(\frac{a-b}{2})^2+h^2=c^2$ (na zeleni trougao)

$(\frac{a+b}{2})^2+h^2=d^2$ (na crveni trougao)

PRAVOUGLI TRAPEZ

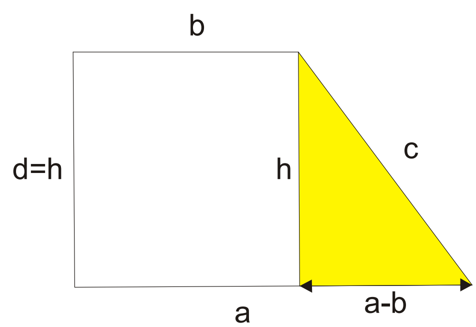

O = a + b + c + h

P= $\frac{a+b}{2}\cdot$h ili P = mh

Primena Pitagorine teoreme: $(a-b)^2+h^2=c^2$

Najpoznatiji trapezoid je **deltoid.**

DELTOID

-Deltoid je trapezoid koji ima dva para jednakih uzastopnih stranica.

-Dijagonale deltoida su među sobom normalne.

-Simetrala deltoida je simetrala i njegovih uglova koje obrazuju jednake stranice

-Uglovi koje obrazuju nejednake stranice su među sobom jednaki.

-Dijagonale su istovremeno i simetrale uglova.

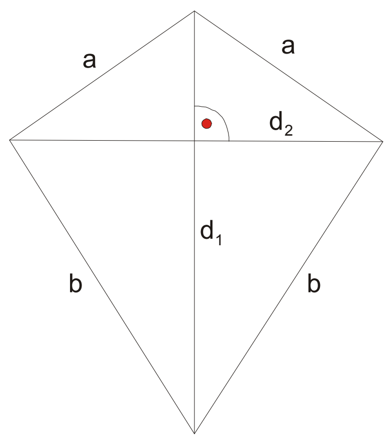

O = 2a + 2b $\qquad$ $P=\dfrac{d_1 \cdot d_2}{2}$

Evo sada par primera iz zbirke za pripremu male mature 2012. godine.

276. Израчунај обим четвороугла *ABCD* на слици.
Прикажи поступак.

O = ________________ cm.

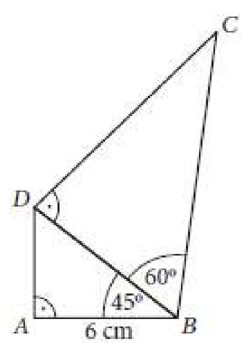

Rešenje:

Uočimo najpre da je trougao ABD jednakokrako pravougli trougao.

To nam govori da je AD = 6 cm.

U pripremnom fajlu smo govorili da je ovde zgodno izvršiti dopunu do punog kvadrata i da će onda stranica DB biti dijagonala tog kvadrata, a znamo da je formulica za dijagonalu kvadrata $a\sqrt{2}$.

Pogledajmo sliku:

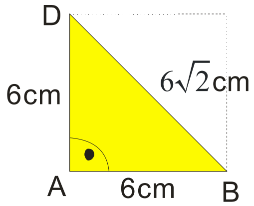

Znači, dobili smo BD= $6\sqrt{2}$ cm.

Naravno, ovo isto bi dobili primenom Pitagorine teoreme na dati trougao .

Posmatrajmo sada trougao BCD. On je očigledno polovina jednakostraničnog trougla, pa ćemo i njega dopuniti.

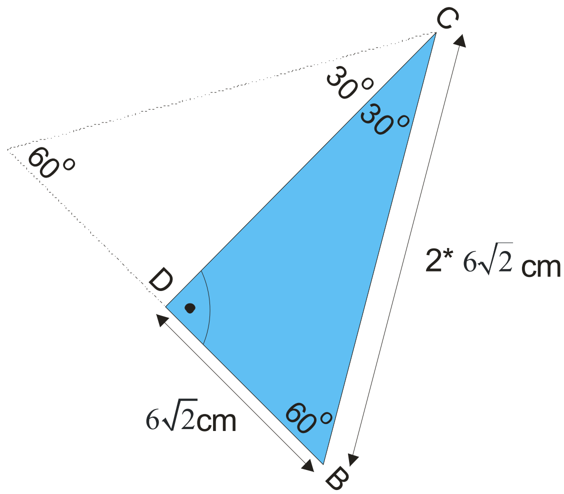

Stranica BC je dvostruko veća od stranice BD, pa je BC = $2\cdot 6\sqrt{2} = 12\sqrt{2}$

DC je visina tog jednakostraničnog trougla čija je stranica $12\sqrt{2}$.

Preko formulice za visinu trougla, dobijamo:

$$h_{\triangle} = \frac{a_{\triangle}\sqrt{3}}{2} \to DC = \frac{12\sqrt{2}\sqrt{3}}{2} = 6\sqrt{6}cm$$

Naravno, isto ovo bi dobili primenom Pitagorine teoreme na dati trougao!

Sad nam ostaje samo da saberemo dužine svih stranica i eto obima:

$$O = AB + BC + CD + AD$$
$$O = 6 + 12\sqrt{2} + 6\sqrt{6} + 6$$
$$O = 12 + 12\sqrt{2} + 6\sqrt{6}$$
$$\boxed{O = 6(2 + 2\sqrt{2} + \sqrt{6})cm}$$

277. Фигура на слици састављена је од пет подударних квадрата.
Ако је $MN = 10$ cm, израчунај површину те фигуре.
Прикажи поступак.

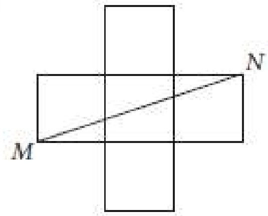

Површина фигуре је ____ cm².

Rešenje:

Primenićemo Pitagorinu teoremu na trougao MNP.

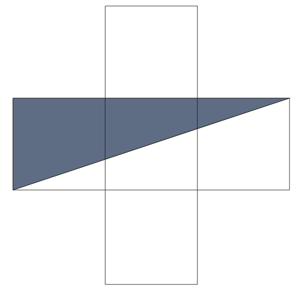

$$a^2+(3a)^2=10^2$$
$$a^2+9a^2=100$$
$$10a^2=100$$
$$\boxed{a^2=10}$$

Ovo je površina jednog kvadratića. A pošto ih ima 5, površina figure će biti:

$$P_f=5a^2$$
$$P_f=5\cdot 10$$
$$\boxed{P_f=50cm^2}$$

Površina figure je $50cm^2$

280. Колико метара жице је потребно да би се оградило двориште облика правоуглог трапеза као на слици?
Прикажи поступак.

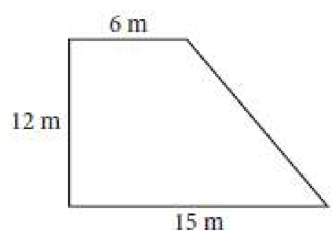

Потребно је _____ m жице.

Rešenje:
Mi ustvari tražimo obim ovog trapeza! Moramo naći nepoznatu stranicu c. Pogledajmo sliku:

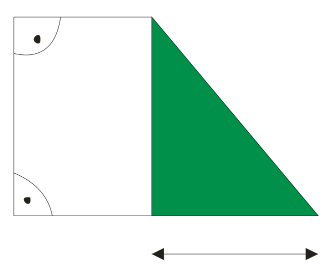

$$c^2=(a-b)^2+h^2$$
$$c^2=9^2+12^2$$
$$c^2=81+144$$
$$c^2=225$$
$$c=\sqrt{225}$$
$$\boxed{c=15m}$$

Obim je onda:

$$O=a+b+c+h$$
$$O=15+6+15+12$$
$$\boxed{O=48m}$$

Odgovor na postavljeno pitanje je:

Potrebno je 48 m žice.

278. Дијагонале једнакокраког трапеза секу се под правим углом. Ако су дужине основица трапеза 12 cm и 4 cm, израчунај површину трапеза.
Прикажи поступак.

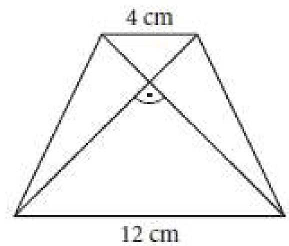

Површина трапеза је ____ cm².

Rešenje:

Proučimo najpre datu sliku.

Dijagonale se seku pod pravim uglom, tako da dole i gore imamo jednakokrako pravougle trouglove!

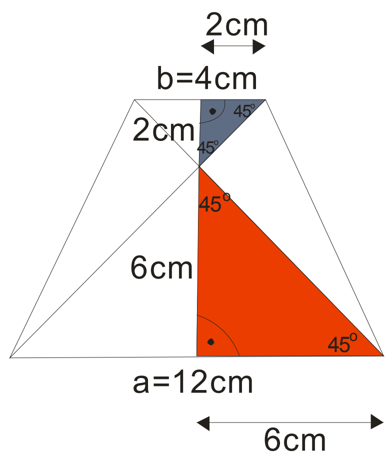

Označeni trouglovi su takodje jednakokrako pravougli, pa će visina celog trapeza biti: h= 6+2 = 8cm

Sad nije teško naći površinu:

$$P = \frac{a+b}{2} \cdot h$$

$$P = \frac{12+4}{2} \cdot 8$$

$$P = \frac{16}{2} \cdot 8$$

$$P = 8 \cdot 8 \rightarrow \boxed{P = 64cm^2}$$

Površina trapeza je $64cm^2$

279. Израчунај обим троугла ABC, ако је висина која одговара страници AB једнака 5 cm, унутрашњи угао код темена A је 45° и унутрашњи угао код темена B је 30°.

Прикажи поступак.

Rešenje:

Slika je ovde neophodna!

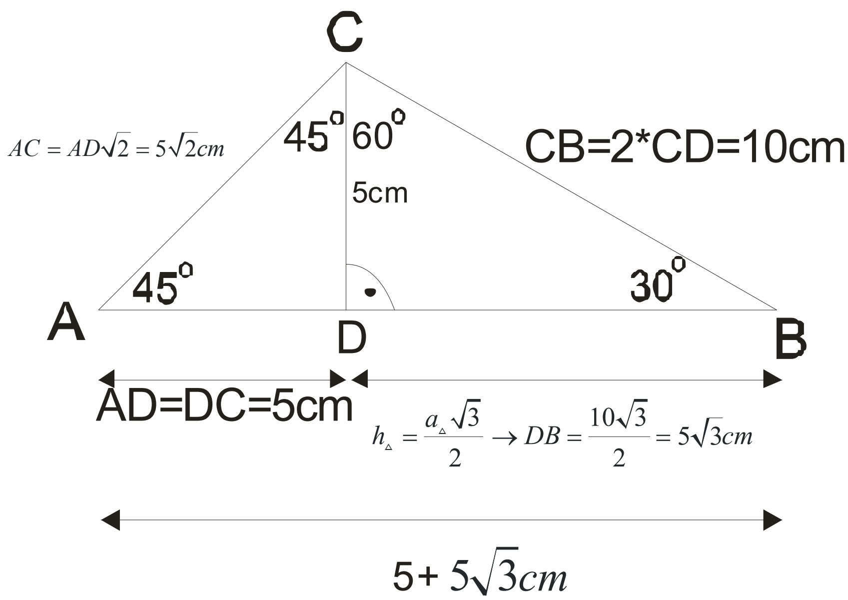

Najpre nadjemo uglove ova dva trougla.

Vršimo dopune do punog kvadrata (na trouglu ADC) i dopunu do jednakostraničnog trougla (na trouglu DBC),

vrlo slično kao kod zadatka 256.

Na taj način dobijamo dužine stranica:

AB = $\left(5+5\sqrt{3}\right)cm$

BC = 10cm

AC= $5\sqrt{2}cm$

Tražimo obim, dakle:

$$O = 5+5\sqrt{3}+10+5\sqrt{2}$$

$$O = 15+5\sqrt{3}+5\sqrt{2}$$

$$\boxed{O = 5(3+\sqrt{3}+\sqrt{2})cm}$$

www.matematiranje.in.rs